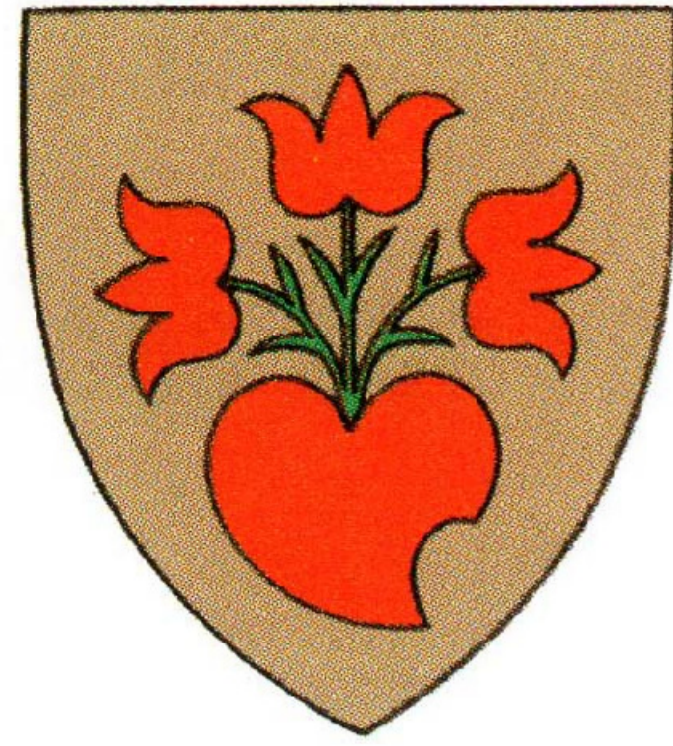

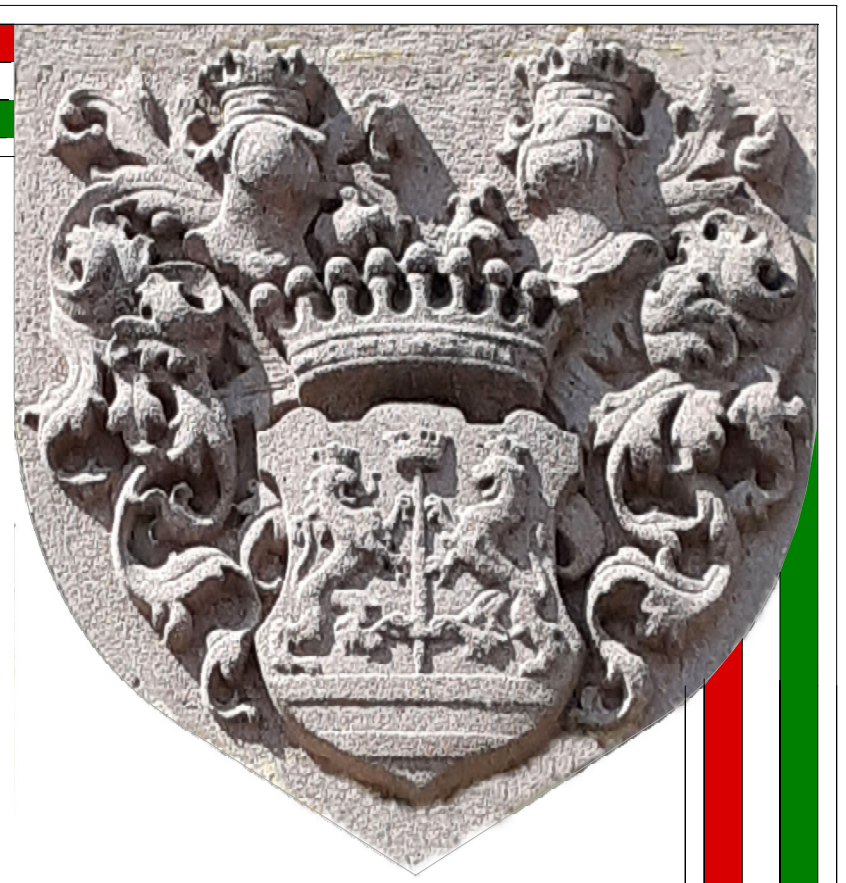

Lakatos Gyula tanár úr először az I.sz. Állami Általános Iskolában tanított 1959-1963 között. Ezt követően nyugdíjazásáig a Damjanich János Gimnázium történelemtanára volt 1963-tól 1991-ig. A tanítás mellett hosszú éveken át helytörténeti kutatást folytatott. 1999-ben jelent meg „Nagykátai története a kezdetektől 1848-ig” című könyve. 1999-ben Pro Urbe kitüntetésben részesült. 2010-ben Díszpolgári címet kapott.

Nagykátai

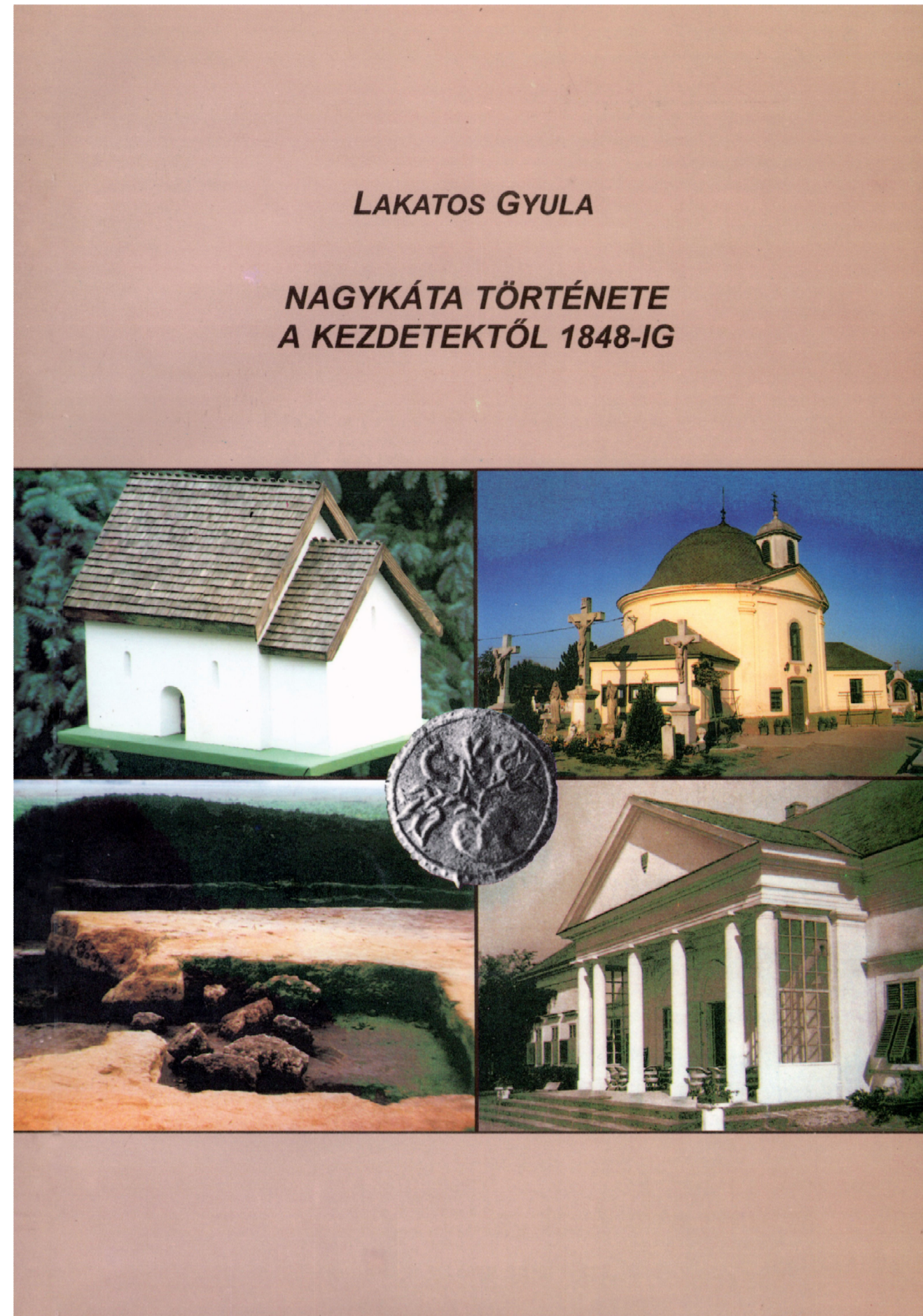

Válogatás hagyományőzők, helytörténészek, lokálpatrióták munkáiból, gyűjtéseiből.

Buzini gróf Keglevichék Nagykatán

Lakatos Gyula

Mária Terézia kiváltságlevele

Nagykátai mezővárosi rangra emelésében feltehetően jelentős szerepe volt annak, hogy Keglevich Gábor részt vett az örökösödési háborúban, de utaltunk arra is, hogy a szarvasmarha és a juhtenyésztés már a XVIII. század harmincas éveitől jelentős gazdasági tényezővé lett. Tudunk a meginduló borkereskedelemről, a Felvidékről Nagykatára gabonáért rendszeresen lejövő "áros emberekről", a Kelemen István nagykatái lakosnak kiadott "borégető" (pálínkafőző) működési engedélyéről, amelyre adókedvezményt is kapott, továbbá a malomba őrölni járó kereskedőkről, a vásáros búcsúkról és a kialakuló helyi kiskereskedelemről is. A megyei közgyűlés jegyzőkönyveiből azt is tudjuk, hogy maga Keglevich Gábor is kérte az évi három alkalommal tartandó marhavásár engedélyezését, amelyet a megye azzal a feltétellel, hogy a környező érintett helységekkel is egyeztetni, minden nehézség nélkül meg is adott. Csupán Jászberényrel kellett tárgyalni, hogy a két város közelsége és a kereskedők érdeke miatt ne ugyanazon napokra tegyék a vásárokat.²⁵¹ Talán Keglevich József Torna megyei főispán és koronaőr személye és a család feltétlen Habsburg-hűsége is közrejátszott abban, hogy Mária Terézia uralkodásának harmadik évében kiadta és saját kezéirásával is hitelesítette azt a latin nyelvű, pergamenre írt kiváltságlevelet, amely mint jogforrás kimondja Nagykatát mezővárossá nyilvánítását,

ami azt jelentette, hogy évente három meghatározott napon országos vásár tartására nyert jogot királyi privilégium alapján. A kiváltságlevél szerkezetileg is ünnepélyesebb volt, mint az úgynevezett "nyílt levél" (litterae patentes) vagy a "zárt levél" (litterae clausae), és zsinóron lógó piros viaszba nyomott függőpecséttel volt ellátva. IXXXVII. képl/ Az ünnepélyes hangvételű bevezető mondat meghatározza, hogy ki az adományozó, majd utal arra, hogy ő, Mária Terézia a gróf kérésére döntött a kiváltság megadásáról, amit egyébként mind az ország, mind Nagykatát lakói szempontjából hasznosnak tart:

"Mi Mária Terézia

Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország és Szlavónia királynője; Ausztria főhercege; Brabantia, Burgundia, Stájerország, Karinthia és Carniola hercege; Flandria, Tyrol és Gorizia grófja; Lotharingia és Barri hercegeinek házastársa, Hetruria nagyhercege stb. Örök emlékezetbe ajánljuk kihirdetve a jelenlévőknek és mindazoknak, akikre tartozik:

Hogy midőn szeretett hívünknek, Tekintetes és Nagyságos gróf Buzini Keglevich Gábornak - a gondjaira bízottak, a bíró, az esküdtek és a Pest megyében fekvő, Nagy-Kátának nevezett falu azaz birtok egész közösségének a nevében - Felségünkhez intézett legalázatosabb kérését, minthogy hasznos és kedvező mind a mi Magyar Királyságunknak, mind az említett országlakóknak és a fent nevezett Nagy-Kátai falu azaz birtok lakosságának, azt neki különös királyi kegyünk és kegyességünkkel fogva jóváhagyandónak és megengedendőnek tekintjük,

hogy az említett Nagy-Kátai birtok ezentúl a jövőben és az eljövendő időkben mindenkor ne csupán a mezőváros névnek örvendjen és így neveztesse, hanem ugyanakkor évi három rendbeli szabad vásár azaz évenkénti szabad vásártartási jognak is: Éspedig az első Szent Pál ünnepén (jan. 25.), a másik Szent György Harcos és Vértanú ünnepén (ápr. 24.), a harmadik pedig a Szent Kereszt felmagasztalása ünnepén (szept. 14.), ugyanannyi - mindig az említett évenkénti vásárnapot megelőző napon rendezendő - marhavásárral, mindazon mentességekkel és kiváltságokkal, melyekkel más városaink, mezővárosaink vagy falvaink szabad vásárait rendezik, az előbb írt Nagy-Kátai birtokon mindörökké rendezhessék és megtarthassák: Sőt megengedjük, jóváhagyjuk, kijelöljük és címet adunk jelen érvényességgel, anélkül azonban, hogy más környező helységek évenkénti szabad vásártartási jogát sértene.

Éppen ezért együttesen és egyenként a kereskedőket, az ügyvivőket, utazókat és más akármilyen piaci embereket komolyan biztosítjuk, szavatoljuk és bizonyossá tesszük, hogy az említett vásárnapokat, vagyis az évi szabad vásárokat, az említett Nagy-Kátai mezővárosban az általunk előre bocsátott módon mindörökké rendezni elrendeltük és engedélyeztük, mindennemű áruitokkal, dolgaitokkal és javaitokkal szabadon, gondtalanul, személyetek, dolgaitok és áruitokért való minden félelem és rettegés nélkül jöjjetek, siessetek és csatlakozzatok, ugyanott nagykereskedést létesítve magatoknak, másfelől, ha inkább akarjátok, térjete vissza a saját lakóhelyetekre, személyetekben és dolgaitokban mindig épen, a mi védelmünk és különleges oltalmunk alatt megmaradva.

És ezeket a vásárokon és más nyilvános helyeken mindenütt ismertetni és közzétenni akarjuk. A jelen dolgokat pedig, amelyeket a mi titkos pecsétünkkel, amelyet mint Magyarország Királynője használunk, közzétenni parancsoljuk, azok elolvasása után a bemutatónak ismét visszaadni szándékozunk és parancsoljuk.

Kelt Prágában, a mi királyi várunkban, 1743. május 25. napján, magyarországi és csehországi és a többi uralkodásunk harmadik évében.

Mária Terézia²⁵² (Fordította: Lakatos Gyula)

A kiváltságlevél magyar nyelvű szövege, ha nem is tudja visszaadni a latin eredeti ünnepélyességét, valamit talán mégis megsejtet abból, hogy milyen nagy jelentőségű volt a mezővárosi rang elnyerése abba az időben. Itt nemcsak arra kell utalnunk, hogy a megyei közgyűlés már több mint két hónappal korábban, 1743. márc. 5-én kedvező döntést hozott az évenként tartandó marhavásárok ügyében, hanem arra a jogtörténeti vonatkozásra is, amely szerint mindaddig, amíg a közgyűlés határozata alapján a jegyző rá nem vezette a kiváltságlevélre, hogy Nagykatát a mezővárosok (oppidumok) közé soroltatták, addig - hiába a nagy, díszes királyi függőpecsétes kiváltságlevél -, nem lépett hatályba. Ezt a döntést vezette rá a megye jegyzője a különlegesen kikészített állatbőr (pergamen) visszahajtott jobb alsó szélére. IXXXVII. képl/ A latin nyelvű szöveg magyar fordításban így olvasható: "Az Úr 1743. évének november hó 7. napján Pesten, a Tekintetes Nemes Pest Pilis és Solt törvényesen egyesített megyék Általános Közgyűlésén Ő Királyi szent Felsége Levelének jelen kiváltságos vásárait a szokott módon és törvényesen kihirdettük és senki nem mondott ellent..." (Ford: Lakatos Gyula) Az aláíró: Beniczky István megyei főjegyző.

A fotó Kuczka Péter NAGYKÁTAI Képek a múltból című könyvében található.

